

ЯМДЕ ЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

Фотом еш ар... гыч налме.

ЕШЫН

19 май –
Пионерийын
кечыже

ШОНДЫК – ПОЯНЛЫКШЕ

Мемнан ешыште шуко тошто арвер уло: уют, самовар, вургем, сӧрастарыме ўзгар-влак... Но эн шергаканлан пеш тошто изи

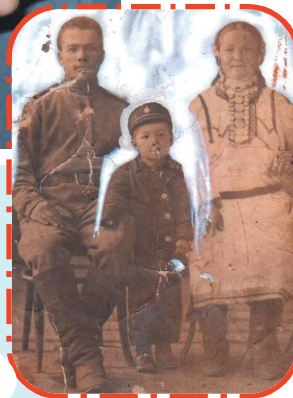
Йоча да под-
ростко-влакын «Эр
вий» ушемышт «Еш
архив» республикысе
конкурсым эртарат.
Ик номинацийже –
«Еш реликвий».

шондыкым шотлена. Кушеч тудо логалын? Историйжым мыланем ковам Вера Кузьминична Иванова (Яковлева) каласкален. Тудлан тиде шондыкым аваже, Татьяна Васильевна Маркова (Позднякова), пуэн да арален илаш каласен коден. Кугезе кошам, Василий Маркович Марков, 1909-1914 ийлаште Ульяновск олаште, Владимир Ильич Ленинын пӧртыштыжӧ, военный службам эртен. 1911 ийыште кугезе ковам эргыж дене В.И.Ленинын суртыштыжо 3 кече уна лийын. Тушто ыштыме фотом те ужыда. Вич ий

служитлымеке, кошам мӧнгыжӧ пӧртылын. Пӧлек шотеш кампеткан шондыкым конден.

Мый кугезе кошамым ужын омыл, но лач шондык кугезе да самырык туканлам ваш ушышо шергакан еш реликвийлан шотлалтеш.

Даша ИВАНОВА.
Волжский, Пӧтъял.

ПОДПИСКЕ! Эрла – Россий мучко эртаралтше подписке декадын пытаргыш кечыже. Газетлан 259 тенгеат 98 ыр дене возалташ лиеш. Почтыш вашкыза!

Электрон
подпискымат
ыштыза!

Газетын
индексше:
П4696.

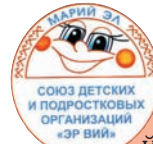
Лотерей модышыш ушныза! Тидлан те мом ыштыман:

2018 ийын кокымшо пелыжлан «Ямде лий» газетлан подпискым ыште;

квитанцийжым але копийжым редакцийыш колто.
Лотерейын учредительже – «Ший памаш» сылнымут фонд.
Вуйлатыше – В.В.Краснов.

Рекламе.

Пионерийын кечыже да Комсомолын шочмыжлан 100 ий темме лӱмеш республикыште «Йоча пагытын 100 тулотыжо» акций эрта. 18-19 майыште йоча ушем, организаций-влак шке кундемшыштыт келшымаш тулото йыр погынат. Шке радамышкышт ўдыр-рвезе-влакым пуртат. Комсомолын да Пионерийын ветеранже-влак дене вашлийыт, мурым мурат, модыт. «Акцийышке республикысе 100 йоча организаций ушна манын моткоч ўшанена», – оила «Эр вий» СДПО вуйлатыше М.М.Маланова.

Корнына - Турек велыш

12 майыште «МАРИЙ ЮНКОР - 2018» слёт корныжым тора Марий Турек кундеммыш шуен. Сардаял да Арбор школлаше юнкор-влаклан (чылаже 69 ўдыр-рвезе) 3 секций пашам ыштен: «Журналистике», «Прозо» да «Поэзий». Ўдыр-рвезе-влак йыр коштыныт, тыге кажне секцийыш логалыныт.

Возымо мастарлык дене келге шинчымашым налме урок пайремла чучын. Чаманен каласаш логалеш, поэзий дене кылым кучышо шагларак. Но занятий деч вара шукышт кумылангыныт. «Журналистике» тўшкан пашашкыже Татарстан Республик Нуса школ гыч тунемше-влак ушненыт - нуныланат пеш келшен.

Слёт «Ямде лий» газетын 85 ияш лўмгечыжлан пўлеклалтын. Пеш куан увер - Арбор школысо кажне йоча газетнам налеш. Сардаял школыштат ятырын подпискым ыштеныт. Юбилей лўмеш кавашке тўрлў тўсан шарым колтенна. Вара кум школын тунемшыже-влак ялысе клубышто концертым ончыктеныт, «Келшымаш тулото» йыр чумыргеныт.

Почеламутым лончылена.

«Марий Юнкор - 2018» слёт вашка!» проект М.А.Кастрен (Финляндий) ушемн полшымыж дене эртаралтеш.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.
Авторын фотожо-влак.

Толза, вучена!

Национальный президент интернат-школын директоржо Лидия Геннадьевна ИКСАНОВА:

- У тунемме ий гыч литературно-театральный у класс почылтеш. Марий йылмым палыше талантан ўдыр-рвезе-влакым 5-ше классыш погена. Эше 6-шо классыш уста йоча-влакым ешарен налына. Мастарлыкыштым 1 гыч 7 июнь марте тергена. Ончаш да ойыраш М.Шкетан лўмеш Марий национальный драме театрын тўн режиссёржо Василий Александрович Пектеев тўналеш.

Кугу таум каласем Марий Эл Республик Вуйлатыше Александр Александрович Евстифеевлан да правительствылан.

Лудса романым!

Ялемын ик уремже В.Красновын лўмжым нумалеш. Тудо тыштак шочын-кушкын. Йоча-влак, те паледа, В.Красновшо кў тугай? Огыда пале. Туныктышо деч йодса. Граждан сар годым тудо, марий айдеме, Морко кундемын шочшыжо, подвигым ыштен. Адак огыда пале? Лудса Н.Лекайнын «Кўртнўй вий» романжым. Тунам чыла раш лиеш.

Дима АРХИПОВ.
Морко, Коркатово.

Уверлан уло вер

Республикым вуйлатыше-влак тендан кенез канышда сайын эртыже манын, кызытак ямдылалтыт. Роспотребнадзорын палемдымыж почеш, тазалыкым пенгыдемдыше 176 лагерь пашам ышташ тўналеш. Тушто 12727 ўдыр-рвезе канен кертеш, тышеч - 1405 тулык йоча да изинек эмганен кушшо 617 икшыве.

Ола воктене 16 лагерь, 2 йоча санаторий да палаткан 2 лагерь омсаштым почыт.

Марий Элыште кок еным кишке чїнгалын. Шекланыза!

31 майыште 3-шо номеран Медведево школышто йочам ашнаш налше еш-влак коклаште «Моя семья - моя крепость» республикысе конкурс лиеш.

Май йўран - кинде сай шочеш.

Кече шичме деч вара йным тўредам, пондашым нїжаш ок йўрў.

«Время помогать» поро кумылым ончыктышо фондын программж почеш 24 майыште Йошкар-Олашке Антон ден Виктория Макарсихмыт толыт.

9-ше классыште тунемше-влак 25 майыште икымше экзаменым кучат, 11-ше класс - 28 майыште.

Марий Эл Республикысе образований да науко министрствын темлымыж почеш 9-ше да 11-ше класслаште тунемше-влаклан пытартыш онтыр 23-25 майыште йонгалтеш.

Тузаль Нарбаева (снимкыште) Волжский район Пётъял школышто 7-ше классыште тунемеш. Кажне кечын Ёллы Азял гыч Ринат шолыж дене школышко куанен коштыт. Сылне пүртүсым эскераш, кайык йўкым колышташ йоратат. Гузальлан янлык, суртвольык илышым эскераш утларак келша. Тиде шижмашым тудо сўретыш пышта.

– Карандаш, гелевый ручка дене пирым, имным, левым, пырысым, пийым, леопардым сўретлем, – оила Гузаль. – Мо дене нуно мыйын кумылем савырат? Тиде йодышлан вашмутым эре кычалам. Ала виян да ўшанле улмышт чонемлан лишыл, ала койыш-шоктышем дене мыят нунын гай улам – раш вашмутым пуаш неле.

Гузаль шым ияшыж годым сўретлаш тўналын: ончыч шке семынже, вара Интернетыште келшыше сўрет-влак почеш. Кызыт ўдырлан мастарлыкшым шуараш Пётъял школышто ИЗО предметым туныктышо А.Н.Краснов ой-кагаш дене полша. Гузальлан сўретлымаш илышым шижаш, тўням умылаш туныкта.

Шукерте огыл школышто Гузальын сўрет выставкыже эртен. Пашаж-влакым чумырен, йолташыже-влаклан ончыктен. Выставкым сўратараш школысо библиотекарь Т.В.Семенова полшен. «Гузаль чўчкыдын книгагудыш толеш. Янлык-влак нерген книгагудыш лудаш йората. Лудмыж почеш пеш шуко сўретым келыштарен. Сўретше-влак пеш мотор улыт», – оила Татьяна Васильевна.

Выставке эртымеке, ўдыр пуйто шкежат «шудыранын»: йолташ-влак деке лишкырак лийын, кумылжо нўлталтын, шинчаончалтышыштыже куан сескем ылыжын.

Тузаль ден Ринат Лидия Аркадьевна ден Василий Васильевич Александровмытын

Тўннэ сўрет гоч шижеш

Гузаль янлык илыш гыч икмыняр пале ден палдарыш:

✦ пире, тиде кундемыште оза улам манын, тылзыш ончен урмыжеш;

✦ пий мландымбалне почангеш – йўр лиеш;

✦ пырыс айдемын чержым шижеш, коршты-

ашнаш мо верыш возеш.

на л м е

икшывышт улыт.

Нуно кумшо ий у ешыште илат. Йоча-влак сурт коклаште тўрлў сомылым ышташ полшат: Гузаль ава пелен арулыкым эскера гын, Ринат Вася чўчў дене пырля вольык сомылым тўрлатылеш. Еш дене погынен, кенежым емыж-саскам, понгым погаш коштыт. «Вика (тудат ашнаш налме ўдыр – авт.) толмеке, суртышто веселарак лиеш, – каласкала Гузаль. – Тудо Йошкар-Олаште медшўжарлан тунемеш. Ме коктын тўрлў нерген мутланена. Мыланем пайдале кангашым пуа». Гузаль ден Ринат кенеж каникулым чон вургыж вучат. Тунам рўдола гыч Даша ден Дима йолташышт унала толыт. Йоча-влак Учимсола ял воктенысе плотинаш йўштылаш коштыт, жапым пайдалын да веселан эртарат. Адакшым икте-васылан ойлышаш шомакыштат ятырак погынен.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Фотом школын архивше гыч налме.

Надежда Григорьевна МКОЯН, Волжский районысо туныктым о полкан опеке да попечительстве йодыш дене тўн специалистше:

– Тулыкеш кодшо йоча-влакым ашнаш пуымо шотышто закон 2007 ийыште лекмеке, Волжский районышто илыше пеш шуко ача-ава икшыве-влакым шке ешышкыже налын. Пытаргыш жапыште тиде чот иземеш. Кызыт мемнан районышто 157 йочам ашнаш налыныт. 59 ашнаш налше ешыште 104 икшыве воспитатлалтеш. 40 опекун еш 53 йочам онча.

Йоча ешыште воспитатлалташаш. Ешыште кушшо икшыве пашам ышташ тунемеш. Тудлан кумда илыш корныш шогалашыжат куштылгырак. Школым тунемын пытарыме деч вара умбакыже шинчымашым налаш кумылан. Ача-ава-влак кертмышт семын полшашак тыршат.

2020 ИЙ
МАРИЙ ЭЛДАН - 100 ИЙ

«Кугече пайремлан ковалан могай пөлекым ышташ?» – тиде йодыш Юлиана Байгузином (снимкыште) ятыр жап тургыжландарен. Кужэнгер район Марий Олма ялыште илыше коважлан, Галина Дмитриевна Светлаковалан, Юлиана марий сынан пөлекым ышташ шонен. Кевытлаште ятыр кычалын, но ужалымаште чонлан келшыше сатум верештын огыл. Тунам изи үдыр туныктышыжо Париса Геннадьевна Иванова деч польшым йодын. Юлиана Медведево район Руэм школышто 2-шо «В» классыште тунемеш.

– Тунемшемлан марий тамган корзингам

Марий тамган корзинга

ышташ темлышым, – ойла туныктышо. – Поян шурным шочыктышо мланде тамгам ойырен нална. Корзингам сора-стараш шер пырчым кучылтна.

Юлиана каныш кече еда Рушарня школыш коштеш, шинчымашыжым пойдара. Марий калыкын пайремже, йўлаж нерген коваж деч пален налеш. Марий тамган корзингаж нерген Юлиана «Этномир» республикысе конференцийыште каласкален. Иктангашыж-влак

коклаште кокымшо верым сенен налын.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Корамас кундемем

Рошаште шогем,
Вершөрем ончем.
Шуко ял кокла гыч
Шке ялем ойырем.
Ужар уремет,
Кумда пасуэт,
Мотор оралтет гыч
Мый тыйым палем.
Олала коеш
Мотор вершөрем.
Чодыра помышеш
Вўчалтешыс ялем.
Мотор сурт-печем
Ончем куанен.
Варажым лектам
Емыжан сад-пакчаш.
Мый тутло саскам
Тамлен ончалам.
Корамас кундемем,
Тый дамаз кугешнем!
Настя МИХАЙЛОВА,
4-ше класс,
Волжский район.

Т.Евсеев лү-меш Национальный тоштер нерген палет мо?

18 май – Музей-влакын тўнямбал кечышт

1. ... ийыште тоштерым ыштыме нерген пунчал лектын.
2. 1921 ийыште ... маналтын.
3. Музейын вуйлатышыжлан Марпедтехникумышто ... да ... туныктышо Ф.Е.Егоров ыштен.
4. 1924 ийыште тоштерын директоржылан ... шогалтенят.
5. Т.Евсеев ... ий январь марте ыштен.
6. Музейыште ..., ... да ... лийыныт.
7. Кугу Отечественный сар годым музей фондым ... районьшко нангаеныт.
8. 1946 ий гыч Йошка-Оласе ... уремеш верланен.
9. ... ий ... августышто кызытсе лўмжым пуымо.

В.СМИРНОВ ямдылен.

Ваш-мутым 7-ше лаштыкыште муыда.

Акпарс мландыште

Самырык үдыр-рвезе-влак М.Шкетан лўмеш

Марий национальный драме театрын артистше-влак дене пырля Курыкмарий район Эмансола кыдалаш школышто, Н.В.Игнатев лўмеш краевед тоштерыште «Ковамын шондыкшо» литератур да сем композицийым ончыктеныт.

Марий Эл Республикын сулло артистше Марина Почтенева ойлмыш почеш, «Тукым кыл» проект Театр пашаен-влакын ушемышт коклаште увертаралтше конкурсышто сенышыш лектын. «Тўвыра тўрлө ийготан ен-влакым уша. Тиде калыкын йўлажым арален кодымо годым поснак шижалтеш», – ойла «Молодёжка ОНФ» командын активистше Дарья Салишкина.

О.КУЗЬМИНА.

Куэран ялем

Ялем куэран верыште шинча. Куэрыште вес тўрлө пушенге ден вондерла шуко кушкыт: ваштар, шопке, арама, ломбо, пызле. Куэ – мотор ладыра пушенге. Лышташыже ару, чатка. Тўнжө дене умбачынак волгалтеш. Пўртўсым сора-стара. Куэн пайдаже шагал огыл. Шошым куэвўдым йўаш пеш тамле.

Яна СОЛОВЬЕВА.

У Торъял, Немда.

Марий Элыште «Молодёжка ОНФ» «Тукым кыл» проектум умбакыже шуя.

Авторын фотожо.

С.Г.Чавайн лүмеш Национальный книгагудышто школышто тунемше-влаклан у проект – «Бегом по земле Онара» краевед кросс – шке пашажым тўнгалын. Модыш полшымо дене йоча-влак мемнан вельсе ола-влакын кунам шочмышт, калык геройна-влакын пашашт, А.Пушкин марий кундемшыте лийын але уке да молымат пален налыт.

Проектын тўн шонымашыже – йоча-влакым марий калыкын поян тўвыраже, акрет историйже, мотор пўртүсшө дене палымым ышташ. «Бегом по земле Онара» кросс икмынар станцийым уша, кажныжын шке лүмжө: «Пеледыш», «Ола-Ола», «Пампалче», «Озерная», «Заповедная тропа», «Онар-Тукум». Ушым пойдараш да жапым онайын эртараш моткоч сай йон!

Краевед кроссыш 95-71-00 номер дене возалташ лиеш.

Краевед проект годым

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Ялемын лүмжө

Мый Йошкарэнер ялыште илем. Тудым моткоч йөратем. Йошкарэнер – кум уреман изирак ял. Ялемын шочмыжым тыгерак ойлат: марий-влак тиде кундемышке 17 курымышто толын лектыныт. Нунылан энгер йогыман вер келшен. Марий-влак суртым чоненыт. Но ялын лүмжө лийын огыл.

Икана ик марий энгер дек вўдлан волен улмаш. Онча: энгер йошкарге, вўр тўсан. Лўдмыж дене куржын колтен. Тылеч вара ялым Йошкарэнер манаш тўнгалыныт.

Дима АРХИПОВ.
Морко район.

Йошкарэнер лўман ял Марий Элыштына эше вес вереат уло вет? Тушто илыше йоча-влак, теат «Ямде лийышке» возен колтыза, молан ялдам тыге лўмдат.

Шочмо мландем

Шочынам Йошкар-Олаште, Тыштак школышко коштам. А чонем пўртүс лонгаште, Пуйто чонгештем, иям. Йөратем Марий Элемым, Поро родо-тукумнам. Снеге пуш ден темше лапым, Лўшкышө поян чодырам. Коштмо корным такырталын, Ший памаш деке толам. Кидкопашке вўдым налын, Тамлен эркын подылам. Каважат яндар да канде, Кечыжат чўчкен модеш.

Тиде мыйын шочмо мланде, Куанем, чон вургыжеш.

Юана ЗУЕВАС.
Йошкар-Ола,
1-ше номеран школ.

Ой, могай сөрал!

– Ой, тыште могай сөрал! – йырымваш ончыштын, йывыртен кычкырале изи ўдыр. Палыме лийна: тиде 7 ияш Ксюша Киртаева. Советский посёлкысо 1-ше номеран «Йомак» йочасадыш коштеш. Ксюша Республикысе курчак театрыш икымше гана толын. Тыште тудлан чылажат пеш келшен. Изи ўдыр «Пеледше тукум» республикысе конкурсышто «Кече» мурым йонгалтарен. Снимкыште музыкальный вуйлатыше Алевтина Ионовна Свинко дене когыныштым ужыда.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Авторын фотожо.

Ася ФАДЕЕВАН сўретше.

Параньга, Олор.
Тўныктышо – **Н.С.ОЧЕЕВА.**

«Йочан праваже»

(Класс шагатым эртарыме сценарий)

Туныктышо: Йоча-влак, те паледа, мо тыгай ООН? ООН – Наций-влакым Ушышо Организаций. Тудо 1945 ий 24

октябрьыште шочын. Кокымшо тунямбал сар деч вара калык-влак коклаште кылым пентгыдемдаш, айдемын праваж ден эрыкшым аралаш ышталтын. Кызыт тиде организацийыште 200 утла кугыжаныш (государстве) шотлалтеш. Те палышаш улыда: 1989 ий 20 ноябрьыште Йоча-влакын правашт шотышто Конвенцийым пенгыдемдыме. Тушто, 54-ше статьяште, шочмо жап гыч тунгалын 18 ияш марте йочан праваже-влак нерген возалтын. Тиде кечынак Йоча-влакын тунямбал права кечыштым палемдат.

1. «ЮРИСТ УЛЫНА» модыш

Туныктышо: Кызыт ме «Юридический консультаций» модыш дене модына. Те чыланат юрист «улыда», тугеже законным сайын паледа. Тендан деке, ой-канашым йодын, литератур герой-влак толгыт. Нунын праваштым умылтарышаш улыда. Юридический консультацийым эртарымыда годым йочан праваже нерген Конвенцийлан энгертыман.

Маугли толеш.

Маугли: Мый ятыр жап чодыраште ир янлык-влак коклаште иленам. Ынде калык коклашке, обществыш логалынам. Мыйын моло йоча-влак семынак правам уло мо?

Вашмут: Мутат уке, уло. Конвенций почеш айдеме 18 ий марте йочалан шотлалтеш. Тыланда эше 18 ий темын огыл, тугеже йоча улыда. Тенданат молын семынак правада уло.

Буратино толеш.

Буратино: Мый Буратино улам. Карло ачам «Азбукым» налын пуэн да тунемаш колтен. Ачам мыланем могай правам кучыктен?

Вашмут: Йочан праваже нерген Конвенций почеш тендан тунемаш правада уло.

Золушка толеш.

Золушка: Мыйын изавам эре умбакем кычкыра, пашалан кычка, а акам-влак тюрлө семын игылыт. Корольын пайрем балым увертарымекше, изавам удыржө-влак дене полатыш каен, а мыланем нимучашдыме пашам шукташ күштен коден. Тудо чын ышта мо?

Вашмут: Изават йонгылыш ышта. Конвенций почеш йочан чыла могырымат шуаралташ да шке чапшым аралаш праваже уло. Ик икшыве умбакат нигө торжа шомакым каласышаш огыл. Кажнылан пашам ышташ веле огыл, канашат жап пуалтеш.

Иочалан ушаныман да полшыман. пачаш тыгай игылтмашым чытымыже ок шу. Ача-ава-влакын утыждене йодмышт деч варат тыгаяк сурет лийын кертеш. Йоча, ача-аван йодмыштым шуктен кертдыдымыжым умылымеке, ондалаш тунгалеш. Кугыен-влакын чучкыдын шойыштмыштым ужмеке, йоча тидлан тунемеш да тыгак ышташ кўлеш манын шона. Южышт ондалыме дене шке умбакышт туткышым савырынешт. Ача-авалан палыман да умылыман: йочам вниманий деч посна кодыман огыл, шойыштмашын амалжым умылен налаш тыршыман, чылажымат нергелыман. Кажне ег йонгылыш лийын кертеш манын умылтарыман. Эн тунжө – йонгылышым жапыштыже умылыман да торлыман. Кеч-могай ситуаций гыч лекташ лиеш.

2. КАПИТАН-ВЛАКЛАН конкурс

Кажне команде гыч капитан-влак лектыт да йомак герой-влакын ойыштым возыман лаштыкым черет дене луктыт. Йўкын лудыт, геройын могай йомак гыч улмыжым палемдат да могай правам пудыртымо нерген ойлат. Капитан йонгылыш лиеш гын, команде полшен кертеш.

Маска: «Маша, тый мый денем илаш тунгалат: конташ олто, пучымышым шолто».

Маша: Мыйым темдаш да пашатлан кучылташ прават уке.

Рывыж: «Тумна, тум-тум, ик игетым кудалте, тум-тум, кўзенат кочкам, тум-тум, воленат кочкам, тум-тум, рузнат кочкам, тум-тум, ик игетым кудалте, тум-тум!»

Тумна: Енгын илышыжым пытараш (кошарташ) прават уке.

Меран: «Агытан тан, ынде мыйын илыш йоршын пужлыш. Пўртышкем ала-могай азырен пурен шинчын. Вашке теле шуэш, мый кушто илаш тунгалам?»

Агытан: Тыйын погетым поген налаш нигон праваже уке.

Пире (рушла пелешта): «Козлятушки - ребятушки, отоприте-ка, отворите-ка».

Казавача-влак: Енгын суртышкыжо, йодде, виеш пураш прават уке.

3. Туныктышо Интернет гыч налме йочан праваже нерген Конвенций роликым ончыкта.

Христина АЛЕКСАНДРОВА кельштарен.

Йоча-влак молан шойыштыт? Уда койыш деч корагаш лиеш мо?

Йодышым рашемдаш Психологий да педагогике, медицине да социальный польшышым пуышо «Детство» рўдерын педагог-психологшо

Любовь Антоновна ГЛАЗКОВА полша: – Йоча шоякым тюрлө велым ончаш лиеш.

Шукыж годым кугурак ийготан-влакын вожыларымекышт, шылтален налмекышт, икшыве шойышташ тунгалеш. Йоча тиде койышым йонгылыш критиклан шотла, тудын чонжылан сайын ок чуч, уэш-

Ме,
рвезе тукум,
сарым нигунам
мондышаш
огынал.

Ме, тунемше-влак, строевой смотрлан ямдылалтынна. Мемнан класс кокымшо верым сенен налын. Пытаргышлан «Бессмертный полк» акций эртен.

Максим ИВАНОВ, 7-ше класс.

У Торъял, Кузнеч.

Сенымаш кечын Кузнеч, Руй яллесе калык обелиск ончылан погынен. Чаманаш логалеш, кундемшытына сарын ветеранже кодын огыл. Пайрем митинг дене тўналын. Унавлак шарнымаш шوماкым ойленит. Обелиск ончыко пеледышым пыштенна.

Марий Эл Республикысе ГИБДД-ын пашаенже-влак 15 май гыч 30 июнь марте «Внимание йоча-влак!» оперативно-профилактике операцийым эртарат. Нуно, школлашке да йочасаллашке лектын, икшыве-влакклан корно правилым умылтарат, йолешке-влакын правилым пудыртымыштым тергат.

Йоча-влак, ГИБДД шижтара:

✗ корным вончымыда годым пеш тўткő лийза!
✗ пычкемыш годым волгалтарыше вургемым (жилетым, курткым) чийыза але лўмын кельштарыме арверым пижыктыза.

Ойпого

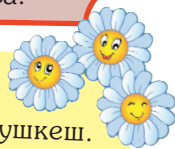
Ожно эргын але ўдырын тунемаш кайымыж годым сумкашкыже икмыннар маке пырчым пыштен колтенит. Школыш кайыме-толмо корнышто осал вий деч арала, шоненит.

Лавр лышташат осал деч арала.

Синк-вейн

Висвис Мотор, изи. Куандара, ўпшалтеш, кушкеш. Мыйын йōратыме пеледышем. Шудо.

Иван РЕПИН. Советский, Őрша.

Кодшо арнян «Иле, чодыра!» акций латкокимшо гана эртен. Чылаже 5 гектар кумдыкышто самырык пушенте-влакым шындыме.

Сўретым чиялте.

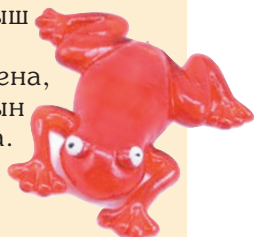
Телефон дене кутырымо годым:

☎ Палыдыме енлан «тый» манаш келшен ок тол. Кутырышын йўкшō йочанла шоктен гынат, йонылыш лийын кертыда.
☎ Кутырышо еным «ўдырамаш», «пōрѐн», «ўдыр», «қоча», «кова» манаш ок лий. Тидын олмеш «Каласыза, пожалуйста», «Нелеш ида нал» манын ойлыман.
☎ Йынгыртыше деч «А кō мый денем кутыра?» манын йодаш сōрал огыл.
☎ Телефон дене йынгыртымеке, эн ондак шкет дене палдаре.

Миклай Рыбаков:
«Пўртїс дене айдеме семын коаш кїлеш».

ПВА клей гыч лизуным шке ыштена.

Экспериментым ышташ кўлыт: янда банке; кум стакан; чия; ПВА клей; крахмал. Икгай стакан-влакым ямдылена. Икымшышке ПВА клейым пыштена, кокымшыш – вўдым, кумшыш крахмалым лазыртенна. Ондак вўдым банкыш ястарена, клей ден чиям пыштена, сайын варена да крахмалым ешарена. Варгыш ынже нугыдем манын, писын варыман. Лизун ямде.

4-ше лаштыкысе заданийлан вашмут:
1. 1920 ийыште. 2. Областной краеведческий. 3. Марий йылмым да этнографийым. 4. Т.Евсеевым. 5. 1931 ий. 6. Пўртїс, историй да этнографий. 7. Ронго. 8. Советский. 9. 1992 ий 4 августышто.

КОНКУРС!

«Икымше транспортем»

Елизавета КИТКАЕВА,
3 ияш.
Шернур, Эшполдино йочасад.

Паша-влакым 23 июнь марте колтыман, vk.com/yamde_lii адрес дене тўшкаш верандена. 3 июль марте йўклаш лиш. Эскерыза!

Вашке кенгеж каникул шуэш. А те чодыраш але мо дене коштыда? Йолын ала тендан кок, кум але ныл ораван йолташда уло? Шке транспортда дене мемнамаат палдарыза да конкурсыш ушныза.

Никита МАМАЕВ,
3-шо класс.
У Торъял кыдалаш школ.

Кайык муро

Шошо толын,
кайык толын.
Тудо сылнын муралта:
– Адак шочмо
верыште улам,
Тыште чыла
келша мылам.
Садлан сылнын онгарем,
Яжон-яжон
лектеш семем.

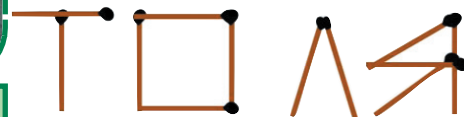
Катя РАССАНОВА.
Морко, Коркатово.

Синк-вейн

Шўшпык
Мотор, сыльне.
Муралта, куандара, чонешта.
Шукыштын йўратыме мурызыжо.
Кайык.

Наташа ЧЕМЕКОВА.
Советский, Ўрша.

Ик шырпын вержым вашталтен, ўдыр лўмым лудса.

Клоунын костюмжо пеш онгай.
Тыште 10 понгым кычалза

Оласе циркым ончаш 88 ег пурен. А билетым 10 пачаш шукырак ег налын. Циркым ончаш билетым мыняр ег налын?

Мардежан игече годым чодыраште, кушко шудан верыште, торфан кундемыште тулотым ылыжташ ок лий!

Вуверкува кушко вашка? Ала тудо каналташ шичнеже, ала Коцейым ужаш шона. Йоча-влак, корным муаш полшыза.

Рушла гыч марлашке кусаре
1.Зуб. 2.Огород. 3.Картофель.
4.Крыжовник. 5.Валенки.
Алина ПОЛУШИНА.
Советский, Ўрша.

Индекс: Марий Элыште, Пошкырт ден Татарстан кундемлаште - П4696.
Тираж 1000 экз. Заказ 997.
Формат – А-4-8.
Директор-тўн редактор Л.В.Семенова

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru,
yamde_lii@mail.ru
Сайтын адресше: yamde-lii.pro,
Тел. 8(8362) 45-22-82
(факс)

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий Эл Республикысе культуру, печать да калык-влакын пашаш шотышто министерстве, «Ямде лий» газет» кугыжаныш унитарный казна предприятий.

Газетым редакцийыште погмо да верстатлыме, «СТРИНГ» ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424006, Йошкар-Ола, Строитель урем, 95.

Газетым Массовый коммуникаций сферыште да культур наследийым аралымаште законодательством шуктен шогымым эскерше Федеральный службыв Приволжский федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме.
Номер – ПИ №ФС 18-1999,
2005 ий 10 февральыште пуымо.

0+

Газетым Печать да массовый коммуникаций шотышто Федерал агентствын окса полшыж дене лукмо.

Печатьыш пуымо жап – 14-00, фактически – 13-00

Авторын да редакцийын шонымышт тўрлў лийын кертыт. Серыш-влак мўнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

Редакцийын да издательнын адресше: 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалыкше урем, 20 (юридический) Энерўмбал Амстердам, 1 (фактический).